

бѣлѣза колко терминитѣ „*фино-уралски*“ и „*турско-фински*“ сѣ по-врѣдѣли на ясността на работата. И дѣйствително, кого трѣбва да разбираме подъ „*уралски фини*“ и какво значи „*турско-фински*“ народъ? Науката днес различава двѣ групи фини — източни и западни.¹⁾ Кѣмъ първитѣ принадлежатъ финитѣ въ Финландия или Суоми, еститѣ, карелитѣ, ливитѣ и други вѣкои. Кѣмъ втората група се отнасятъ: пермяци, зиряни, вотяци, остяци, черемиси и мордвини. Срѣдно мѣсто между тия заематъ лопаритѣ (Лапландия).

Шафариковитѣ уралски фини могат да се отнесатъ естествено само кѣмъ втората група, наречена по-специално и угърска. Българитѣ биха принадлежали така кѣмъ източнитѣ фини. Обаче нееднакво ясно значение има терминътъ „*турско-фински народъ*“, който сѣщо се срѣща у Шафарика, и който прѣдполага съвсѣмъ близко родство между финското и турско-татарското племе — нѣщо, което и до днесъ не е доказано. Съвсѣмъ вѣрно забѣлѣзва Куникъ (Ал-Бекри, р. 124), „если бы и дѣйствительно удалось когда нибудь доказать лингвистическое родство Татаръ и Фенновъ, то въ всякомъ случаѣ это родство въ грамматическомъ отношеніи оказалось бы очень отдаленнымъ. Историкъ же пока не долженъ блуждать въ такихъ туманныхъ областяхъ знанія, какими представляется вопросъ о родствѣ финскаго и татарскаго племени“. Тѣй ако е, ясно е, че терминътъ „*турско-фински народъ*“ може да означава само единъ народъ *смѣсь отъ фини и турци*, а не и народъ *чисто* угро-фински. Че Шафарикъ прави обаче тѣкмо показаното отъ Куника смѣшане, това се вижда много добрѣ отъ обстоятелството, че ако и да смѣта прабългаритѣ за уралски чуди, той ги прави близки сродници съ турцитѣ. Интересно е при това, че той се опира въ тая си хипотеза върху Клапрота, Френа и дори върху *Тумана*. (podé vyšetřenj Klaprothowa, a Frähnowa nej podobněji ugarský č. uralskočudský, velmi časně s Turky spřibuzněný“, Starož. II. р. 578.). Сжигиятъ възгледъ прозира много ясно и отъ бѣлѣжкитѣ на Шафарика върху *обычаитѣ и езика* на прабългаритѣ.²⁾ Така той намира че всичкитѣ имъ обичаи сѣ *неславянски*,³⁾ но нигдѣ не казва прямо, че поне нѣкои отъ тѣхъ сѣ фински, както това се опитватъ да доказатъ по-послѣ Рѳелсъръ и Хунфалви. Напротивъ при два отъ отбѣлѣжанитѣ изъ Responsa и пр. обичаи Шафарикъ изрично говори, че единиятъ е *турски* (посенѣ шалвари на зрѣсѣб Turkâw), а другиятъ *персийски* (сѣдѣнье на пети).

Като разглежда бѣгло *езиковитѣ остатѣци* (въ лични имена, топографски названия и титли), съ етимологията на които не иска да се занимава (razbor těchto jmen sem nenález), той казва само че

¹⁾ За по-голяма ясностъ Куникъ (Ал-Бекри) прѣдлага, за двѣтъ групи наедно общия терминъ *фени*, а фини да се наричатъ само западитѣ.

²⁾ За историческата правда Шафарикъ не иска да хаби думи, защото я смѣта за доказана. (р. 575). При всичко това намираме и у него нѣкои исторични докази за неславянството на прабългаритѣ.

³⁾ Човѣшки жертви, мнѣние позѣе въ морето, многоженство, паданѣе ничкомъ въ знакъ на вѣрноподанство, конска опашка нам. знаме, клетва надъ голъ метъ, расизанѣе на кучета при сключване на договори, човѣшки черени вмѣсто чашни, зѣбско наказанѣе на злодѣйцитѣ, посенѣе шалвари и чалми, сѣдѣнье на пети, дѣва страна — почетно мѣсто, мухамеданство.